

การศาสนสัมพันธ์ของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมองผ่านปรัชญาหลังนวยุคของท่าน

พุทธทาสภิกขุ: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัยและวิจารณ์

The Religious Relations to the ASEAN Community according to
Buddhadasa Bhikkhu's Postmodern Philosophy: An Analytic,
Appreciative and Applicative Study

พระมหาเทพรัตน์ อริยวิโส

Phramaha Tebrat Ariyawangso

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักศาสนสัมพันธ์กับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน 2) เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตของท่านพุทธทาสภิกขุ 3) เพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตของท่านพุทธทาสภิกขุใช้ในการศาสนสัมพันธ์และการแก้ปัญหาเกี่ยวกับศาสนาในประชาคมอาเซียน และ 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ วิธีการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการพรรณนาความ (Description) จากข้อมูลผ่านการวิเคราะห์และตีความ (Analysis and Hermeneutics)

ผลการวิจัยพบว่าการใช้หลักอรรถปริวรรตในฐานะเป็นเครื่องมือของปรัชญาหลังนวยุคโดยผ่านการตีความหรือหลักอรรถปริวรรตของท่านพุทธทาสภิกขุทั้ง ๕ ประการ คือ หลักความเป็นสากล (Universality) หลักความหมายของภาษา (Meaning of Language) หลักเจตนารมณ์ของคัมภีร์ (The Will of Scripture) หลักโวหารเปรียบเทียบ (Comparative Description) และหลักประโยชน์ปัจจุบัน (Utility in the Present time) มาปรับใช้ในฐานะเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจและศาสนสัมพันธ์ในกลุ่มประชาคมอาเซียนเป็นการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สามารถจัดอุปสรรคที่ขวางกั้นความเป็นปึกแผ่นได้ ทั้งในระดับปัจเจกและประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ : 1. ประชาคมอาเซียน 2.อรรถปริวรรต 3. ศาสนสัมพันธ์

Abstract

The objectives of this research were as followings: 1) to study the principles of the religious relations and entrance to the ASEAN Community, 2) to study the concept of Postmodern philosophy and Buddhadasa Bhikkhu's hermeneutics, 3) to apply Postmodernism and Buddhadasa Bhikkhu's hermeneutics in order to create the religious relations and solve the religious problem in the ASEAN Community and 4) to present the new body of knowledge. The researcher used the qualitative method and descriptive methods for analyzing and interpreting.

The results of this research were found that usages of the hermeneutics as the instrument of Postmodernism for the interpretation and Buddhadasa Bhikkhu's five hermeneutics are the principle of universality, the principle of the meaning of language, the principle of the will of scripture, the principle of comparative description, and the principle of utility in the present time in order to understand and create the religious relations in the ASEAN

Community as well as getting ready to entrance to the ASEAN Community and getting rid of the obstacles in both individual and the ASEAN Community level.

Keywords : 1. ASEAN Community 2. Five hermeneutics 3. The religious relation

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความแตกต่างทางความคิดและความเชื่อ นับเป็นความแตกต่างที่สำคัญ ทั้งความคิดทางการเมืองและทางศาสนา เป็นที่ยอมรับกันว่าความรุนแรงต่างๆที่เกิดขึ้น มักเกิดจากความคิดทางการเมืองและความเชื่อทางศาสนา ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2542, หน้า 54) กล่าวไว้ว่า

ชนชาติทั้งหลายในยุโรป มีประวัติศาสตร์แห่งการกดขี่บีบคั้น การทำหั่นปีทาและสงครามกันอย่างรุนแรงตลอดมา และศาสนาก็ได้เป็นองค์ประกอบใหญ่ อยู่ในกระบวนการแห่งความขัดแย้งและสงครามนั้น จนความขัดแย้งทางศาสนากับปัญหาทางการเมืองเป็นเรื่องปะปนมาด้วยกันโดยเฉพาะการใช้อำนาจการเมืองเป็นเครื่องบังคับคนให้ถือลัทธิศาสนาของตนและกำจัดผู้คนที่ไม่นับถืออย่างตน ปัจจุบัน มีความรุนแรงเกิดขึ้นทั่วโลกจากกลุ่มและผู้นำทางการเมืองที่มีความคิดเห็นทางการเมืองไม่ตรงกันปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป ทั้งในกลุ่มประเทศที่รวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียน ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ยังไม่มีท่าทีจะยุติลงแต่อย่างใด เช่น กรณีที่เกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย

นักการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจทั้งหลายพยายามแสวงหาหนทางแก้ไข ขณะนี้ทั้งรัสเซียและฝรั่งเศสกำลังใช้อำนาจหนักหน่วงกลุ่มผู้ก่อการร้ายหัวรุนแรงที่เรียกขานกันว่ากลุ่มไอซิส (ISIS ชื่อเต็มว่า Islamic State and Iraq State) เพื่อปฏิบัติการตอบโต้กลุ่มไอซิสที่โจมตีเครื่องบินพลเรือนของรัสเซียเหนือน่านฟ้าอิรักและผู้ก่อการร้ายบุกโจมตีเมืองหลวงคือกรุงปารีสของฝรั่งเศสในเดือนพฤษภาคม 2558 บัดนี้ ความรุนแรงเต็มรูปแบบหรือเกือบเต็มรูปแบบทั้งภาคพื้นดินและอากาศ ที่นำโดยรัสเซียและตามมาด้วยฝรั่งเศสได้มีการโจมตีกันอย่างหนัก ทำลายกองกำลังและแหล่งซ่องสุมอาวุธ รวมทั้งประชาชนที่โดนลูกหลง โลกกำลังลุกเป็นไฟอีกครั้งหนึ่ง ถ้ามองว่าความรุนแรงเหล่านี้ที่กำลังเกิดขึ้น เป็นผลมาจากสาเหตุใด เป็นเรื่องความคิดทางการเมืองหรือเปล่า หรือว่าเป็นเรื่องความแตกต่างทางความเชื่อ คำตอบที่ทุกคนคิดไม่แตกต่างกันคือเป็นทั้งเรื่องทางการเมือง เรื่องเศรษฐกิจและเป็นเรื่องทางศาสนาเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่เพียงความขัดแย้งระหว่างตะวันตกกับตะวันออกกลาง แต่ยังมีความขัดแย้งในส่วนอื่นๆของโลกที่เกิดจากความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน ยังโยงไปสู่ความเชื่อทางศาสนาที่เต็มไปด้วยความยึดมั่นถือมั่นและการอยากครอบครองทางเศรษฐกิจของเหล่าประเทศมหาอำนาจด้วย

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นพระภิกษุสงฆ์ในเขตภาคใต้ของประเทศไทย ได้เคยศึกษางานของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นสามเณร แต่การศึกษาของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุที่ผ่านมานั้น ผู้วิจัยก็น้อมนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งส่วนตนและการทำงานเพื่อส่วนรวม ดังคำสอนที่ท่านสอนว่า “การทำงานคือการปฏิบัติธรรม” “จงทำงานทุกชนิดด้วยจิตว่าง” และ “สัพเพ ธัมมา นาลัง อภินิเวสยาเย” สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” แต่ความรู้ทั้งหลายที่ได้ศึกษามานั้นยังไม่เคยได้นำมาใช้ในระดับของการแก้ปัญหาสังคม

ต่อมาเมื่อเวลาได้ล่วงเลยมาจนถึง พุทธศักราช 2558 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยและประเทศสมาชิกของกลุ่มประเทศอาเซียนต่างได้เตรียมความพร้อมเดินทางเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศจะรวมกันเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งมีรายละเอียดโดยย่อคือ “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) เป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015) โดยมีวิสัยทัศน์ร่วมของผู้นำอาเซียนคือ “การสร้างประชาคมอาเซียนที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง” โดยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้สะดวกมากขึ้น

และประชาชนในอาเซียนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน ใน 3 มิติ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกฎระเบียบ และความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน

การเป็นประชาคมอาเซียน คือ การทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิทัศน์ที่ดี โดยสมาชิกในครอบครัวมีสภาพความอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก (Pillar) คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนของประเทศอาเซียนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 3 เสาหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community) อาเซียนได้ตั้งเป้าการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนในปี 2558 โดยมุ่งหวังให้เป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง อาเซียนได้จัดทำแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) ซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือใน 6 ด้าน ได้แก่

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development)
2. การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
3. สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)
4. ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability)
5. การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Narrowing the Development Gap)

โดยมีกลไกดำเนินงาน ได้แก่ การประชุมรายสาขา (Sectoral) ระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Officials Meeting) ระดับรัฐมนตรี (Ministerial Meeting) คณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio Cultural Community Council) รวมทั้งการประชุมคณะกรรมการด้านสังคมและวัฒนธรรม (Senior Officials Committee for ASEAN Socio-Cultural Community) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานด้านประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนนั้นจำเป็นต้องเกี่ยวข้องทั้งโดยตรงและโดยอ้อมกับเรื่องศาสนาทั้งในแง่ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และอัตลักษณ์ทางศาสนาของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกัน ศาสนานอกจากจะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ และจิตวิญญาณของประชาชนในชุมชนและประเทศนั้นๆ แล้ว ยังเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้ดำเนินไปตามครรลองหรือบรรทัดฐานของสังคม โดยปราศจากการพินณาการ ดังนั้น ศาสนา จึงเป็นประติมากรรมทางความคิดอันสูงส่งและมีคุณูปการต่อโลกและมนุษยชาติทั้งมวล ฉะนั้น ศาสนาจึงเป็นที่มาของสันติภาพและสันติสุขของประชาชนอาเซียนด้วย

ศาสนานอกจากจะเป็นที่มาของสันติภาพหรือสันติสุขแล้ว การเข้าใจผิด หรือ ตีความคำสอนศาสนาที่ผิดจนเกิดการยึดถือปฏิบัติที่ผิดก็เกิดเหตุให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกัน ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุ (กวีวงศ์, 2550, หน้า 24-25) ศาสนาทั้งหลายในโลกนี้ก็กำลังไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน, คุณอย่าไปเห็นว่าไม่ใช่เรื่องของคุณ โลกนี้นั้นอยู่ได้ คุณก็อยู่ได้ ถ้าโลกนี้อยู่ไม่ได้เราทั้งหลายก็อยู่ไม่ได้ เดียวนี้โลกกำลังจะฉิบหายอยู่ไม่ได้ เพราะว่าศาสนาทั้งหลายก็กำลังไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลามที่เรียกว่ามีคนรู้จักมากนี้ ก็ยังไม่เข้าใจซึ่งกันและกันมองกันในสายตาที่ระแวงกัน หรือบางทีก็ทำสงครามไต่ดินแก่กัน ศาสนาปลีกย่อยอื่นๆก็ยังมีอีกมาก ล้วนแต่ไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน มองกันเป็นศัตรูกัน เป็นเวรต่อกันเป็นภัยรื้อต่อกัน;ยังมุ่งหมายจะทำลายฝ่ายตรงกันข้ามอยู่เสมอ

ความขัดแย้งในอดีตและปัจจุบันมีอยู่มาก ดังกรณีตัวอย่างที่จะนำมากล่าวโดยย่อ ได้แก่

1. ปัญหาสงครามครูเสด เป็นการต่อสู้เพื่อความถูกต้องชอบธรรม เป็นความถูกต้องชอบธรรมตามหลักศรัทธาทางศาสนา เป็นสงครามที่ต่อสู้เพื่อความถูกต้องตามพระประสงค์ของพระเจ้า ซึ่งชาวมุสลิมใช้คำว่า “จีฮัด” หรือ “ญิฮาด” (Jihad) ในภายหลังคำว่า สงครามครูเสดถูกนำไปใช้ในทำนองการณรงค์ต่อสู้เพื่อ

ความชอบธรรมด้านต่างๆ อาทิ เรียกร้องให้ประชาชนทำสงครามครูเสดเพื่อกอบกู้สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ คือ กรุงเยรูซาเล็มคืนจากอิสลาม

2. เหตุการณ์วันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างศาสนาคริสต์และอิสลามได้ประทุขึ้นเป็นโศกนาฏกรรมของโลก ในประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 เป็นเหตุการณ์การทำลายล้างที่มีผลกระทบต่อสหรัฐอเมริกาอย่างรุนแรง

3. การจัดงานวันเฝ้าอัล-กูรออันเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ 11 กันยายน และต่อต้านอิสลาม หลังเหตุการณ์ดังกล่าวมีการสร้างกระแสต่อต้านโลกมุสลิม อาทิ บาทหลวง ดร.เทอร์รี โจนส์ แห่งโบสถ์ The Dove World Outreach Center ในเมืองเกนเนสวิลล์ รัฐฟลอริดา ดำริจัดงานวันเฝ้าอัล-กูรออันขึ้น เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ และเหยื่อที่เสียชีวิตเมื่อวันที่ 11 กันยายน และเพื่อต่อต้านอิสลาม และได้รับการต่อต้านจากประเทศมุสลิม

4. สงครามศาสนาในเลบานอน คือสงครามระหว่าง คริสเตียน กับมุสลิม ระหว่าง คริสเตียน นิกายมาโรไนท์ กับมุสลิมนิกายดรูส์ ในสงครามครั้งนี้ชาวคริสเตียนเสียชีวิตประมาณ 11,000 และอดตายอีก ราว 4,000 คน

5. ความขัดแย้งทางศาสนาระหว่างอินเดีย-ปากีสถาน แคว้นชัมมูและแคชเมียร์ เป็นต้นตอของข้อพิพาทในภูมิภาคเอเชียใต้ตลอดมานับตั้งแต่อังกฤษขึ้นเอกราชให้ดินแดนจักรวรรดิอินเดียของอังกฤษ และเป็นชนวนเหตุสงครามระหว่างอินเดีย-ปากีสถานถึง 4 ครั้ง โดยความขัดแย้งระหว่างอินเดีย-ปากีสถาน มีรากฐานมาจากความแตกต่างทางศาสนา

6. กลุ่มขบวนการปลดปล่อยอิสลามโมโรได้ต่อสู้เพื่อเอกราช และอำนาจในการปกครองตนเองมาตั้งแต่ทศวรรษ 2510 ในเกาะมินดาเนา ซึ่งพวกเขามองว่าเป็นมาตุภูมิของตน ตั้งแต่ก่อนที่ชาวเซปตที่เผยแพร่ศาสนาคริสต์จะเข้ามายึดครองประเทศให้เป็นอาณานิคมเมื่อราว 500 ปีที่แล้ว มีการประมาณการว่ามีผู้เสียชีวิตจากความขัดแย้งดังกล่าวแล้วอย่างน้อย 150,000 คน โดยส่วนมากเสียชีวิตในการสู้รบที่เกิดขึ้นในทศวรรษที่ 2510 เมื่อเกิดการปะทะอย่างหนัก

7. ปัญหาความขัดแย้งในรัฐยะไข่ ประเทศพม่ายินยอมให้ดินแดนชนกลุ่มน้อยอื่นๆ เช่น ไทยใหญ่ คะฉิ่น ฉิ่น และกะเหรี่ยง มีฐานะเป็นรัฐ พวกโรฮิงยาได้เรียกร้องให้แยกเขตมลายูออก ขึ้นโดยตรงต่อรัฐบาลกลาง เพราะไม่ต้องการอยู่ใต้การบริหารของรัฐยะไข่ในอนาคต ด้วยเกรงว่าจะทำให้มุสลิมต้องอยู่ใต้การควบคุมของชาวยะไข่ที่เป็นชาวพุทธ

8. ปัญหาความขัดแย้งทางศาสนาในอินโดนีเซีย มีความขัดแย้งระหว่างอิสลามกับศาสนาคริสต์จนมีผู้เสียชีวิตหลายครั้ง มีการเผาทำลายโบสถ์ จนนายลีโอนาร์ด ลีโอ ประธานคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนาของสหรัฐ ได้เรียกร้องไปยังอินโดนีเซีย ให้ดำเนินการกับกลุ่มสุดโต่งที่เอาเรื่องศาสนามาสร้างความรุนแรงและเผยแพร่ความเกลียดชังออกไป

9. ปัญหาความขัดแย้งของศาสนาในมาเลเซีย โบสถ์ของศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ แถบชานกรุงกัวลาลัมเปอร์ ถูกคนร้ายลอบวางเพลิงท่ามกลางความขัดแย้งเพิ่มขึ้นในมาเลเซีย เกี่ยวกับการใช้คำว่าอัลละห์ โดยคนที่ไม่ใช่ชาวมุสลิมในประเทศ จนต้องมีการออกคำสั่งชั่วคราวห้ามใช้คำว่าอัลละห์ในวรรณกรรมของชาวคริสต์

10. ปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากความขัดแย้งอันมีสาเหตุเนื่องมาจากศาสนาในระดับนานาชาติและระดับอาเซียนดังที่กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อมองย้อนกลับมาดูในประเทศไทยแล้วจะพบว่าในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเองก็มีความความขัดแย้งเกิดขึ้นต่อเนื่องมายาวนาน กลายเป็นความไม่สงบที่รุนแรงอยู่ในปัจจุบันนี้

11. ปัญหาการก่อการร้ายของกลุ่มหัวรุนแรงที่เรียกว่า ไอซิส (ISIS) การที่อิรักถูกโจมตีทำลายความเป็นรัฐาธิปไตย (Sovereignty) จากการโจมตีที่มีสหรัฐเป็นผู้นำ จนทำให้ผู้นำรัฐอย่างอดีตประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน จบชีวิตลง หรืออดีตประธานาธิบดี กัดดาฟี แห่งลิเบีย ประสบชะตากรรมเดียวกับซัดดัม ทำให้มีการรวมตัวของ

กลุ่มหัวรุนแรง ที่เรียกตนเองว่า ไอซิส มีสาวกประมาณสามหมื่นคนทั่วโลก กลุ่มนี้นับวันเติบโตเข้มแข็งยิ่งขึ้น สามารถยึดครองเมืองต่างๆทั้งในอิรักและซีเรีย จนกระทั่งเดือนพฤศจิกายน 2558 กลุ่มนี้ได้บุกโจมตี ยึดประชาชนเป็นตัวประกันในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ทำให้โลกตกตะลึงที่กลุ่มนี้สามารถไปก่อความรุนแรงถึงใจกลางเมืองหลวงของประเทศมหาอำนาจอย่างฝรั่งเศสได้ และก่อนหน้านี้จะไปก่อความรุนแรงในกรุงปารีส ได้เคยก่อความรุนแรงโดยการวางระเบิดเครื่องบินพลเรือนของรัสเซีย ทำให้มีผู้เสียชีวิต 124 คน ทั้งนี้เป็นการเปิดเผยของประธานาธิบดี วลาดิเมียร์ ปูติน แห่งรัสเซีย ภายหลังการสอบสวน

ขณะนี้ผู้นำทางศาสนาในประเทศอียิปต์ได้ออกมาโจมตีกลุ่มผู้นำสูงสุดทางศาสนาในประเทศซาอุดีอาระเบียว่าเป็นผู้ออกคำวินิจฉัยที่ผิดพลาด ทำให้มุสลิมบางส่วนหลงเชื่อว่าการทำร้ายเด็กและสตรี...ไม่ผิดบัญญัติ ศาสนสัมพันธ์แม้กับผู้ที่นับถือศาสนาเดียวกันยังไม่สามารถเป็นไปในทิศทางที่ควรจะเป็น จำเป็นต้องแสวงหาหนทางแก้ไข จะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างไร เพื่อเป็นทางออกให้กับประชาคมอาเซียนที่กำลังรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นในปลายปี 2558

2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักศาสนสัมพันธ์กับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
2. เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตศาสตร์ของท่านพุทธทาสภิกขุ
3. เพื่อการประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตศาสตร์ของพุทธทาสภิกขุเพื่อการสร้างศาสนสัมพันธ์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างศาสนสัมพันธ์และแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับศาสนาในประชาคมอาเซียน

3. โจทย์วิจัย

การสร้างศาสนสัมพันธ์ในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

4. สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าแนวทางการสร้างศาสนสัมพันธ์ของท่านพุทธทาสภิกขุโดยใช้ท่าทีของปรัชญาหลังนวยุคและหลักอรรถปริวรรตตีความคำสอนของศาสนาจะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนาและช่วยให้การรวมกันเป็นประชาคมอาเซียนเป็นไปอย่างราบรื่น

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ทราบถึงความสำคัญของศาสนสัมพันธ์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
2. ได้ทราบแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตของท่านพุทธทาสภิกขุ
3. สามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุมาใช้ในการสร้างศาสนสัมพันธ์และแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับศาสนาในประชาคมอาเซียน
4. ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างศาสนสัมพันธ์และแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับศาสนาในประชาคมอาเซียน

6. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าจะใช้ทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก พระคัมภีร์ไบเบิลและ

พระคัมภีร์อัลกุรอาน และเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ เอกสารคำสอนของนักปรัชญา เอกสารคำสอนของพุทธทาสภิกขุ หนังสือ ตำรา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องศาสนสัมพันธ์ตามหลักปรัชญาและตามหลักพระพุทธศาสนา ตามคำสอนของพุทธทาสภิกขุ ตลอดจนข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความไม่เข้าใจระหว่างศาสนา ตามลำดับดังนี้

1. จัดระบบข้อมูลที่มีอยู่ให้เป็นหมวดหมู่ และจัดระบบความคิดในการศึกษาประเด็นต่างๆ ตามลำดับ
 - 1.1 หลักศาสนสัมพันธ์
 - 1.2 ข้อมูลพื้นฐานของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน
 - 1.3 หลักปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุ
 - 1.4 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตของพุทธทาสภิกขุเพื่อการสร้างศาสนสัมพันธ์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

สัมพันธ์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2. นำข้อมูลที่ได้ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ศึกษาคุณินพนธ์
3. จัดทำคุณินพนธ์ที่ละเอียดและส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาฯ ตรวจสอบและแก้ไขให้สมบูรณ์ จนครบทุกบทแล้วยื่นเรื่องขอสอบป้องกันคุณินพนธ์
4. เมื่อสอบผ่านแล้วจึงส่งต้นฉบับให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์นตรวจรูปแบบ และจัดทำรูปเล่มต่อไป

7. สรุปผลการวิจัย

จากจุดประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาหลักศาสนสัมพันธ์กับการเข้าสู่อาเซียน การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ประชาคมอาเซียนต้องพยายามทำความเข้าใจเรื่องศาสนาให้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ดังที่ท่านพุทธทาสได้ให้แนวทางอรรถปริวรรตว่า

1. อรรถปริวรรตว่าด้วยความหมายของศาสนา การให้ความหมายของศาสนาแบบเดิมนั้นมีความจำกัด หากเป็นศาสนาเทวนิยมก็จะถูกจำกัดอยู่ที่การผูกพันและปฏิบัติต่อพระเป็นเจ้า ซึ่งศาสนาประเภทเทวนิยมจะไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องหรือก้าวไกลได้เลย แต่แนวคิดการตีความความหมายใหม่ทำให้ศาสนากลายเป็นสิ่งสากลสามารถใช้ได้ทั้งศาสนาแบบเทวนิยมและอเทวนิยม โดยมุ่งไปที่การกระทำเพื่อให้เกิดความรอดพ้นจากทุกข์

2. อรรถปริวรรตว่าด้วยการเข้าใจในศาสนา ท่านพุทธทาสภิกขุได้แบ่งระดับของการเข้าใจในศาสนาไว้ 3 ระดับ คือ 1) ระดับปุถุชน 2) ระดับคนถึงศาสนา หรือ คนถึงธรรม 3) ระดับคนข้ามพ้นศาสนา หรือเหนือศาสนา หรือไม่มีศาสนา การสร้างศาสนสัมพันธ์ระหว่างศาสนาจะเกิดขึ้นได้จำเป็นที่ศาสนิกชนทั้ง 2 ฝ่ายจะต้องมีวิธีคิดในระดับที่ 2 และระดับที่ 3 ก่อนเท่านั้น มิฉะนั้นแล้วศาสนสัมพันธ์ก็จะไม่อาจเกิดขึ้นได้

3. อรรถปริวรรตว่าเรื่อง ความหลากหลายทางศาสนา ท่านพุทธทาสภิกขุได้ตีความความหมายของศาสนาใหม่ว่า คือตัวการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรอดพ้นจากทุกข์ ทำให้ศาสนาที่หลากหลายนั้นมีความเป็นหนึ่งเดียวกันได้โดยไม่ขัดแย้งกัน ซึ่งแนวคิดการตีความ และความเข้าใจเช่นนี้จะเป็ผลดีต่อการสร้างศาสนสัมพันธ์ระหว่างกันในทุกศาสนา

4. อรรถปริวรรตว่าด้วย ความจริงในศาสนา ท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุมองความจริงทางศาสนาว่ามีลักษณะเป็นหนึ่งเดียว ใช้คำว่า ไกวัลยธรรม แทนความจริงปรมาตม์ ท่านพุทธทาสภิกขุอาจจะใช้คำว่า พระเจ้า เมื่อเรามองผ่านแนวคิดแบบศาสนาเทวนิยม พระเจ้าจะมีลักษณะและฐานะเป็นตัว แต่พระเจ้าในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ นั้น มีลักษณะเป็น อบุคคล หรือ เป็นกฎ ด้วยการตีความแบบท่านพุทธทาสภิกขุนี้จะทำให้ศาสนาเทวนิยมและอเทวนิยมมีทางที่จะมาใกล้ชิดกันได้ และนั่นคือ หนทางให้เกิดศาสนสัมพันธ์

5. อรรถปริวรรตว่าด้วยเรื่องแก่นแท้ของสัจธรรม หรือ กฎธรรมชาติ หรือ กฎสากล คำว่า “เต๋า” “ปรมาตมัน/พรหมัน” และ “พระเจ้า” เป็นเพียงคำเรียกเพื่อสื่อความหมายถึง “แก่นแท้ของสรรพสิ่ง” ซึ่งเป็นปฐมเหตุของสิ่งทั้งปวง การตีความของพุทธทาสภิกขุแสดงให้เห็นว่า โดยแก่นแท้แล้วศาสนาต่างๆ ในโลกมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถที่จะทำความเข้าใจระหว่างกัน และสานเสวนากันด้วยแก่นแท้ที่เหมือนกันได้อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างศาสนาสัมพันธ์ และร่วมมือกันสร้างสันติภาพแก่โลก

จากจุดประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตของท่านพุทธทาสภิกขุ ในการวิจัยเรื่องนี้พบว่าท่านพุทธทาสได้กำหนดวิธีการตีความหรืออรรถปริวรรตไว้ดังนี้

1. อรรถปริวรรตตามเจตนาของพระศาสดา พระศาสดาทั้งหลายในโลก เกิดมาเพื่อร่วมมือกัน ทำโลกให้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่มีมนุษย์ควรจะได้รับ สวากของพระศาสดาองค์ใดทำผิดไปจากพระประสงค์อันนี้ เช่น การต่อสู้वादล้างกันเพราะเห็นต่างในเรื่องศาสนา พุทธทาสภิกขุเรียกการกระทำนั้นว่า การกระทำที่นอกคอก

2. อรรถปริวรรตด้วยภาษา-ภาษาธรรม ตีความภาษาธรรมในศาสนาของตนให้ถูกต้องจึงจะนำมาซึ่งผลดี ถ้าต่างฝ่ายต่างยืนยันข้อความในคัมภีร์ของตนอย่างตรงไปตรงมาตามตัวหนังสือแล้ว ไม่มีทางที่ศาสนาใดจะลงรอยกันกับศาสนาอื่นได้ แต่จะเกิดการวิวาทและดูหมิ่นกัน จนเกิดผลร้ายขึ้นแก่โลก

3. อรรถปริวรรตเพื่อให้เกิดการผ่อนปรนระหว่างศาสนา ผู้ประกาศสัจธรรมของพระเจ้าในมนุษย์ทุกชาติทุกภาษา คนทั้งโลกนี้จำเป็นที่จะต้องผ่อนสั้นผ่อนยาวต่อกัน เห็นใจกันในข้อที่ตกอยู่ในภาวะแห่งความเขลาโดยไม่รู้สึกรู้สีกัฒกัน การตีความปัญหาทางศาสนาในข้อความใดๆ ย่อมเป็นการง่ายที่จะแตกต่างกันและเดินกันคนละทางห่างกันออกไป จนกระทั่งเห็นเป็นศัตรูกัน เพราะความรู้ที่ต่างคนต่างมีอย่างท่วมหัวของตนเองไปคนละแนวๆ แล้วมาตีปัญหาหัวข้อเดียวกันเช่นนี้

4. อรรถปริวรรตว่าด้วยทางรอดพ้นของมนุษย์ ท่านพุทธทาสภิกขุตีความว่า ศาสนาทั้งหลายเป็นพี่น้องกัน ศาสนาของมนุษย์เป็นเสมือนทางรอดพ้นหลายทาง หนทางที่จะรอดพ้นได้โดยหนทางสามอย่าง คือ ปัญญาธิกะ เอาปัญญาขึ้นเป็นเบื้องหน้า สัทธาธิกะ เอาความเชื่อขึ้นเป็นเบื้องหน้า วิริยาธิกะ เอาการกระทำด้วยกำลังใจอันเข้มแข็งเป็นเบื้องหน้า พระพุทธศาสนาจัดอยู่ในประเภทปัญญาธิกะ ศาสนาคริสต์จัดอยู่ในประเภทสัทธาธิกะ และศาสนาอิสลามจัดอยู่ในวิริยาธิกะ แต่เมื่อกล่าวโดยที่แท้แล้ว จะมีศาสนาใดศาสนาหนึ่งเป็นหลักไม่ได้เป็นอันขาด ทุกศาสนาจะต้องมีความเห็นอกเห็นใจกันและผ่อนสั้นผ่อนยาวแก่กันในการร่วมมือกันทำหน้าที่ของตนๆ ในโลกตามความมุ่งหมายอันถูกต้องของศาสนา

5. อรรถปริวรรตว่าด้วยถ้อยคำทางศาสนา ท่านพุทธทาสยืนยันว่า การตีความแห่งคำใด แห่งศาสนาใดในที่ประชุมใดก็ตาม ถ้ายินยอมกันให้ตีไปในทางที่เห็นว่า เป็นประโยชน์แก่มนุษย์เป็นเบื้องหน้า โดยไม่ต้องคำนึงถึงประเพณี (Tradition) ซึ่งเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้แล้ว การตีความนั้นไม่มีทางที่จะผิด หรือพลาดไปจากพระประสงค์ของพระเจ้าไปได้เลย

จากจุดประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตของท่านพุทธทาสภิกขุมาใช้ในการสร้างศาสนสัมพันธ์และแก้ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับศาสนาในประชาคมอาเซียน พบว่า

1. ปรัชญาหลังนวยุคและอรรถปริวรรตของท่านพุทธทาสภิกขุในการให้ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา(Pluralism)เป็นเรื่องสำคัญในโลกปัจจุบัน แต่ละฝ่ายต้องให้ความสำคัญ ในลัทธิ ความเชื่อที่ประชาคมในแต่ละประเทศเคารพนับถือ

2. การบัญญัติศัพท์ทางศาสนาร่วมกัน ที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้ปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง ดังข้อที่ว่าด้วยอรรถปริวรรตในการใช้บัญญัติทางศาสนาว่าร่วมกัน ถ้าศาสนาต่างๆ มีการผ่อนสั้นผ่อนยาวต่อกัน การตีความความหมายทางศาสนาให้ถูกต้องโดยลงรอยกันได้ทุกศาสนาแล้ว จะเป็นการต่อต้านปฏิบัติกับศาสนาได้อย่างถึงที่สุด นั่นคือลัทธิวัตถุนิยม เป็นข้าศึกทำลายศาสนาต่างๆ ให้หมดไป ดังนั้น ศาสนาทุกศาสนาในโลกนี้จะต้องมีการผ่อนสั้นผ่อน

ยาวต่อกันในการตีความหลักการสำคัญๆ เพื่อจะกลมกลืนกันได้ทุกศาสนา สามารถที่จะให้คำตอบกับปัญหาชีวิต ทุกชนิดและทุกแบบของคนทุกชาติทุกภาษาได้จริง สมตามความมุ่งหมายของสิ่งที่เรียกว่า พระเจ้า

3. แนวทางการทำความเข้าใจระหว่างศาสนาเพื่อการสร้างศาสนสัมพันธ์

3.1 ยอมรับว่ามีจุดมุ่งหมายตรงกัน พระเจ้า หรือกฎธรรมชาติ หรือผู้เปิดเผยกฎของธรรมชาติ ต้องการให้มนุษย์เข้าใจคำสอนทางศาสนาเพื่อให้มีชีวิตรอด หรือเป็นทางรอดของชีวิต ศาสนาที่มีพระเจ้านั้นก็ให้ มนุษย์ถึงการรอดของชีวิต โดยปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้า ส่วนศาสนาที่ไม่มีพระเจ้า สอนให้พิจารณาหนทางที่ ถูกด้วยปัญญา ด้วยการหาเหตุแห่งทุกข์และทางแห่งการดับทุกข์ด้วยตนเอง ความทุกข์จะไม่ได้แบ่งแยกศาสนา แม้เราจะอยู่กันคนละศาสนา ก็ย่อมมีความทุกข์แบบเดียวกัน ไม่ว่าจะมีคำสอนอย่างไรก็ย่อมชี้จุดหมายเดียวกัน ซึ่งเงื่อนไขนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการปรองดอง หรือสมานฉันท์ หรือ การทำความเข้าใจระหว่างกันในเรื่อง อื่นๆ ต่อไป

3.2 ต้องยอมรับว่า มันต้องมีอะไรเหมือนกันพอคบค้ากันได้ไม่มีส่วนที่เป็นศัตรูกัน ทุกศาสนามี พระเจ้าของตนเอง แต่เรียกแตกต่างกัน ซึ่งโดยนัยยะแล้ว คือสิ่งเดียวกัน ถ้าหากศาสนาที่เชื่อว่าไม่มีพระเจ้าและ พระเจ้าเป็นผู้สร้างทุกสิ่ง ส่วนศาสนาที่ไม่มีพระเจ้านั้น กฎแห่งธรรมชาติก็คือพระเจ้า เพราะกฎธรรมชาติทำหน้าที่ สร้างทุกอย่าง ฉะนั้น ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไรก็ล้วนแต่ต้องอยู่ภายใต้กฎเดียวกัน

3.3 ต้องทำให้มีความรู้สึกยินดีที่สุดที่จะคบกัน เมื่อเรามีอะไรที่คล้ายกัน มีจุดหมายเดียวกัน มีความเห็นที่เหมือนกันว่า ทุกชีวิตเป็นญาติกัน ทุกชีวิตมีความทุกข์แบบเดียวกัน การช่วยเหลือกันจะทำให้บรรลุ เป้าหมายร่วมกัน ศาสนาที่มีพระเจ้าพูดถึงการเป็นลูกของพระเจ้า ต่างคนต่างมีเชื่อของพระเจ้า แม้แต่เราไม่ใช่ ศาสนาเดียวกัน แต่ก็มีเชื่อพระเจ้าเช่นเดียวกัน แม้จะเอ่ยถึงพระเจ้ากันคนละแบบก็ตาม

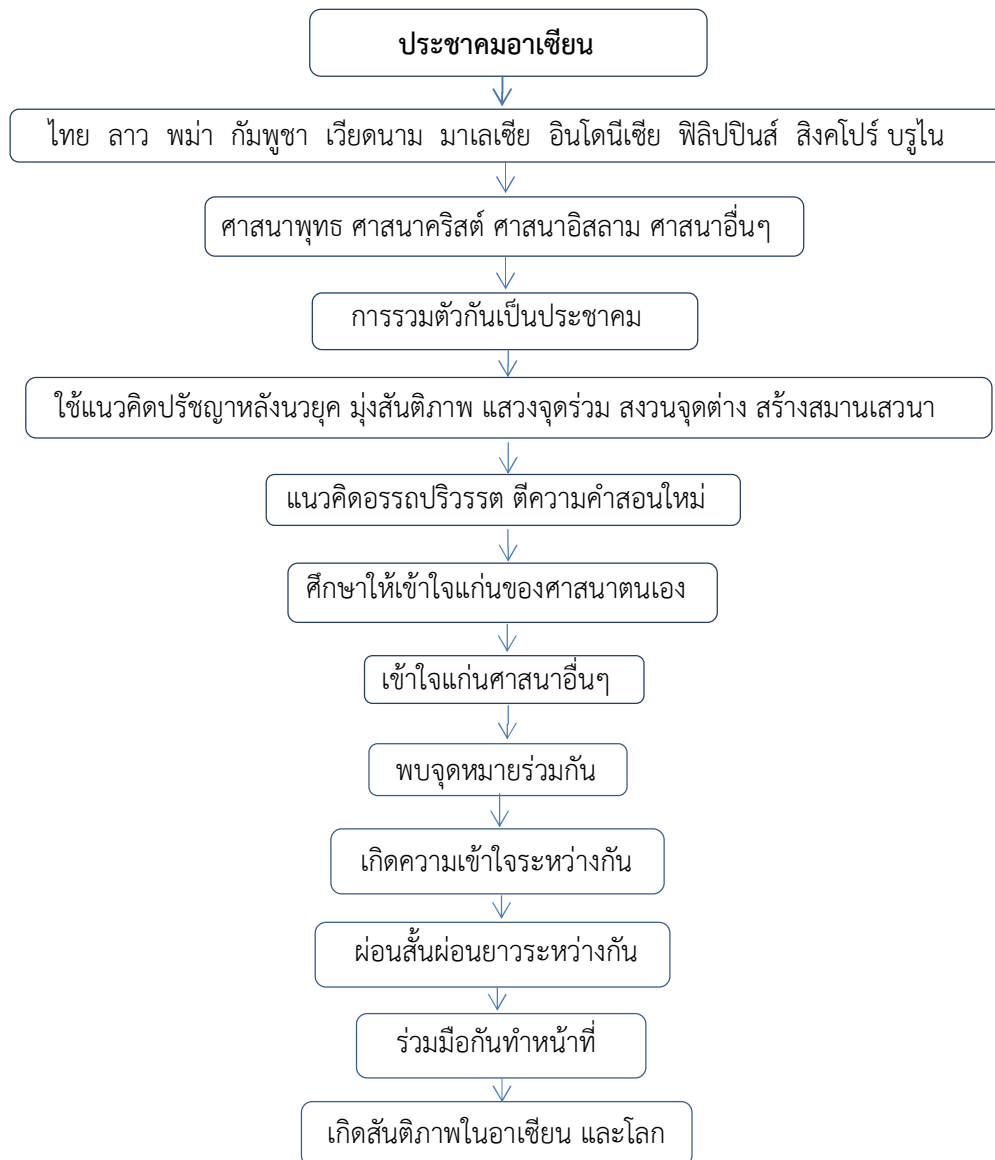
3.4 ต้องตอรองให้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อให้มันเข้ากับศาสนาอื่นได้ ศาสนสัมพันธ์จะเกิดขึ้น ได้ดีจำเป็นต้องยอมให้มีการปรับคำอธิบายบางอย่างเสียใหม่ เพื่อให้มันไปด้วยกันได้ เช่น การอธิบายว่า God ก็คือ กฎธรรมชาติ ดินแดนอันนิรันดร์ของพระเจ้า ก็คือ การไม่เกิดไม่ดับไม่เปลี่ยนแปลง ตรงกับเรื่องความว่างในศาสนา พุทธ หรือการตีความศาสนาเดิมของตนให้เข้ากับศาสนาอื่นๆ ได้ โดยมีความหมายเท่าเดิมให้ชัดเจนกว่าเดิม ก็ควร อนุโลมกันได้ จึงจะเกิดการผ่อนสั้นผ่อนยาวระหว่างกันและนำไปสู่ศาสนสัมพันธ์ได้

3.5 ความเป็นหนึ่งเดียวของศาสนา หรือ ไม่มีศาสนา ความที่เหมือนกันของทุกศาสนาคือการมุ่งจัด ความมีตัวตน อันที่มาจากความเห็นแก่ตัว ทุกศาสนาสอนเรื่องนี้ ฉะนั้น อาจเรียกได้ว่า ภาวะเพื่อการรอดพ้นก็ได้ โดยไม่มีศาสนาмаก้ากับ

จากจุดประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการสร้างศาสนสัมพันธ์และแก้ปัญหาเกี่ยวกับ ศาสนาในประชาคมอาเซียน พบว่าในการศึกษาเรื่องนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุได้วางแนวทางในการอรรถปริวรรตไว้ 7 ประการ คือ หลักความเป็นสากล (Universality) ความหมายของภาษา (Meaning of Language) เจตนารมณ์ ของคัมภีร์ (The Will of Scripture) โวหารเปรียบเทียบ (Description by Comparison) ประโยชน์ปัจจุบัน (Utility in the Present Time) ปริศนาธรรม (Complex Solution of Dhamma) การตีความของท่าน พุทธทาสภิกขุกับศาสนาในอาเซียน (Buddhadasa's Interpretation and Religion in ASEAN)

8. องค์ความรู้ใหม่และรูปแบบของการสร้างศาสนสัมพันธ์

จากแนวคิดแบบปรัชญาหลังนวยุคที่มุ่งสันติภาพโลกของท่านพุทธทาสภิกขุ และแนวคิดด้านอรรถปริวรรต คือ การตีความคำสอนศาสนาใหม่เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันได้ระหว่างศาสนา เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการจะเกิด ศาสนสัมพันธ์ของศาสนาต่างๆ ในประชาคมอาเซียน หรือประชาคมโลกก็ตาม ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จาก การตีความคำสอนศาสนาที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างศาสนสัมพันธ์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังโมเดลต่อไปนี้

9. บรรณานุกรม

- กวีวงศ์. (2550). *สรณิพนธ์พุทธทาสว่าด้วยสมานฉันท์และสันติวิธี*. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2532). *มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

10. คำขอบคุณ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งเป็นทั้งแรงผลักดันให้กำลังใจ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและแนะนำให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี โอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยทุกท่าน และขอขอบคุณผู้ที่ตอบแบบสอบถามทุกท่าน ที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการงานวิจัยจนสำเร็จสมบูรณ์ไปได้ด้วยดีทุกประการ